

ЕНЕРГОЕФЕКТИВНА МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

Енергоефективність, безсумнівно, на сьогодні займає пріоритетне місце в енергетичній та економічній стратегії України. Це зумовлено високою енергоємністю ВВП, що негативно відбивається на конкурентоспроможності нашої країни, залежністю України від імпорту енергоресурсів, а, отже, і від країн-постачальників цих ресурсів, їх зовнішньої політики та політичного становища, дефіциту власних.

Однак, незважаючи на важливість енергоефективного розвитку України, ніяких конкретних кроків по зміні чи вдосконаленню існуючої ситуації зроблено не було – споживання первинних паливно-енергетичних ресурсів на одиницю ВВП в Україні залишається в 3,4 рази вищим, ніж у країнах ЄС, у 2,8 рази – ніж у сусідній Польщі, у 1,5 рази – ніж у Китаї, в 1,2 рази – ніж у Росії [1, с. 323].

Питанням енергоефективності та енергоефективного розвитку присвячені праці таких науковців, як О. М. Суходолі, В. І. Гордєєва, Є. В. Чумакова, В. М. Геєця, С. Ф. Єрмілова, В. П. Розена, Ю. П. Ященко, В. В. Григоровського, В. Е. Ліра та інших. Однак, увага дослідників в основному приділяється питанням енергоефективності на державному або регіональному рівні, питання ж реалізації енергозберігаючих заходів та досягнення поставлених цілей залишаються відкритими.

Україна, як і більшість більш розвинених країн, має нереалізований потенціал у сфері енергоефективності та енергозбереження. Науковці оцінюють його у 20-30% загального об'єму річної виробленої енергії. ЄС, потенціал якого в даній сфері є вдвічі меншим, до 2020 року поставив собі за мету підвищити енергоефективність на 20%. Країни-члени ЄС розробляють та впроваджують індивідуальні Національні плани дій в області енергоефективності [2].

Німецька консультативна група з питань економічних реформ пояснює низький рівень енергоефективності економіки України такими бар'єрами [3]:

1) Надмірне регулювання ринку («аргумент провалу держави») – спеціалісти відзначають надмірне державне регулювання в енергетичному секторі і з боку попиту (надання субсидій), і з боку пропозиції (внаслідок наявності монополістичних структур в енергетиці України, державної власності та неякісного управління в енергетичному секторі України здійснюють діяльність неконкурентоспроможні суб'єкти господарювання з неефективними виробничими технологіями, які не бажають щось змінювати).

2) Недостатні заходи зі стимулювання енергоефективності («аргумент провалу ринку») – державне регулювання енергоринку має забезпечувати наявність повної інформації щодо поточної та майбутньої вартості енергоносіїв, достатність довгострокового фінансування енергозберігаючих програм та проектів, адекватну оцінку екологічних збитків.

Реалізація проектів з енергоефективності в Україні на всіх рівнях залишається на низькому ступені. Це спричинене відсутністю зацікавленості підприємств у реалізації енергозберігаючих проектів, в т.ч. з використанням відновлюваних джерел енергії, низьким рівнем стимулювання таких проектів з боку держави. На рівні домогосподарств до перерахованих чинників можна додати недосконалу систему субсидіювання, яка не створює мотивацію до ефективного використання ресурсів та енергозбереження.

Відсутність зацікавленості суб'єктів господарювання в енергоефективності в значній мірі спричинено недостатністю розуміння значення енергоефективного розвитку для підприємства. Між тим, можливими результатами такого розвитку можуть бути: зниження витрат на енергоресурси, зменшення ризиків діяльності, зростання продуктивності праці, підвищення конкурентоспроможності на ринку та зростання вартості самого підприємства, впровадження довгострокових енергетичних технологій світового рівня, утилізація відходів від видів діяльності (особливо цінне для суб'єктів господарювання лісогосподарської галузі, сільськогосподарського рослинництва та тваринництва, оскільки саме в цих галузях спеціалісти відзначають найбільший потенціал біоенергетики) та, як наслідок, розвиток ринку екологічно чистих технологій та відновлюваної енергетики України в цілому.

Основними напрямками енергоефективності, на яких слід зосередити увагу керівництву підприємств, є:

- рівень енергоефективності адміністративних будівель та будівель виробничого призначення – обстеження теплоізоляції, систем вентиляції та освітлення для визначення енергетичних витрат при експлуатації приміщень відповідної будівлі;

- рівень енергоефективності виробничого обладнання та технологій – оцінка споживання енергоресурсів у виробничому процесі, встановлення можливості заміни його на енергоефективне, без втрат якісних характеристик продукції, що виробляється;

- рівень мотивації персоналу до енергозаощадження – визначення існуючих стимулюючих заходів до заощадження енергетичних ресурсів в процесі господарської діяльності.

Визначивши основні напрямки забезпечення енергоефективної моделі розвитку підприємства необхідно оцінити і чинники енергоефективного розвитку. До них відносять [4, с. 90]: економічні (державна політика в сфері енергоефективності та енергозбереження, діючі тарифи на паливні ресурси, державні стимулюючі заходи в сфері енергоефективності, показники фінансової стійкості суб'єкта господарювання, інвестиційний потенціал підприємства, внутрішня система стимулювання суб'єкта господарювання) та організаційні (кваліфікація персоналу в сфері енергозбереження, інформаційна обізнаність значення енергоефективності та енергозбереження, наявність системи енергоаудиту, використання енергоефективних технологій, нормування паливно-енергетичних ресурсів, інфраструктурне забезпечення, наявність енергоефективної продукції, участь у державних та регіональних програмах енергозбереження).

Оцінити рівень енергоефективності підприємства можна наступним чином [5, с. 111]:

1) вивчення проектної документації та встановлення рівня енергоефективності використовуваних будівель;

2) вивчення технічної документації та встановлення рівня енергоспоживання обладнання, розрахунок показників енергоефективності продукції (можливо здійснювати розрахунок окремо за виробничими лініями, цехами, підрозділами тощо);

3) розрахунок показників питомого енергоспоживання;

4) оцінка здійснених витрат на енергоресурси, розрахунок показників енергоемності виробництва, продукції, праці тощо;

5) складення енергобалансу як в цілому по підприємству, так і за функціональними підрозділами окремо;

6) аналіз показників енергоемності продукції, виробничих витрат, виробничих фондів;

7) аналіз та оцінка ефективності використання енергетичних ресурсів, використовуючи ряд показників (питомі витрати палива, коефіцієнти корисного використання ресурсів, частка витрат на енергетичні ресурси в собівартості продукції тощо);

8) обґрунтування висновку про рівень енергоефективності підприємства, розробка заходів для покращення існуючого стану.

Викладену вище методику можна адаптувати, враховуючи специфіку діяльності підприємства.

Підсумовуючи все вищесказане, зробимо деякі висновки. Підвищення енергоефективності на загальнодержавному рівні дозволяє вирішувати проблеми енергонезалежності та енергобезпеки, а також екологічної шкоди і збитків здоров'ю. На рівні підприємств енергоефективний розвиток забезпечує високу конкурентоспроможність на ринку, зниження витрат на енергоресурси, впровадження прогресивних технологій та в кінцевому підсумку, зростання вартості самого підприємства.

Список літератури:

1. Аналітична доповідь до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2015 році». – К. : НІСД, 2015. – 684 с.

2. Секретариат Энергетической Хартии. Углубленный обзор политики и программ в Украине в области энергоэффективности [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://saee.gov.ua/documents/Ukraine_EE_2013_RUS.pdf. – Назва з екрану.

3. Майсснер Ф. Підвищення енергоефективності в Україні: зменшення регулювання та стимулювання енергозбереження [Текст] / Ф. Майсснер, Д. Науменко, Й. Радеко. – Берлін/Київ, січень 2012 р. - (Сер.: Серія консультативних робіт Німецької Консультативної групи [PP/01/2012] (у співпраці з Інститутом економічних досліджень та політичних консультацій). [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://www.ier.com.ua/files/publications/Policy_papers/German_advisory_group/2012/PP_01_2012_ukr.pdf. – Назва з екрану.

4. Тарасов А.В. Оценка значимости влияющих на энергоэффективность промышленного предприятия организационно-экономических факторов [Текст] / А. В. Тарасов, И. Д. Гайнуллин // Проблемы экономики и менеджмента. – 2013. - №8 (24). – С. 89 – 93

5. Маслікевич М.Р. Сутність оцінки енергоефективності підприємства [Текст] / М. Р. Маслікевич, Б. М. Сердюк // Актуальні проблеми економіки та управління: збірник наукових праць молодих вчених. – 2011. – Вип. 5. – С. 110–114.